

فصلنامه مطالعات کمی در مدیریت

دوره ۱۱، شماره سه، پاییز ۱۴۰۰، صص ۱۰۵-۱۲۸

ارزیابی سرمایه انسانی دانشگاه‌های آزاد اسلامی با تاکید بر توسعه آموزش عالی

فرامرز

فرانک امیدیان^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۱/۱۱، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۱۶

چکیده

هدف پژوهش حاضر تدوین و سنجش شاخص‌های سرمایه انسانی دانشگاه آزاد اسلامی خوزستان با رویکرد جذب دانشجوی خارجی است. در بخش اول پژوهش؛ جامعه آماری شامل کلیه مدیران عالی و میانی دانشگاه‌های آزاد اسلامی خوزستان و اساتید آگاه به حوزه فراملی شدن بودند. با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری گلوله برفی خبرگان و اعضای پانل به تعداد ۲۹۰ نفر از اساتید و مدیران برگزیده شدند. در بخش دوم پژوهش؛ جامعه آماری پژوهش نیز شامل کلیه مدیران عالی؛ میانی و عملیاتی شامل (معاونت ها، کارشناسان و متخصصان در واحدهای آموزشی، پژوهشی، طرح و برنامه، اداری و مالی) و اساتید در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان بود. نمونه آماری با عنایت به روش نمونه‌گیری تصادفی مرحله ای به تعداد ۴۳۲ نفر انتخاب گردید. بر اساس نتایج تحلیل عاملی اکتشافی روش مولفه‌های اصلی، شاخص‌ها شامل دانش، نگرش و مهارت اساتید؛ فناوری اطلاعات و ارتباطات؛ سیستم مدیریتی؛ فرهنگی؛ مالی و خدماتی شناسایی شدند. نتایج نشان داد که میزان دانش و مهارت مدیران و اساتید به منظور جذب دانشجویان خارجی در سطح مطلوبی نمی‌باشد. دانشگاه‌ها از شاخص‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات و سیستم مدیریتی مناسبی برای جذب دانشجویان خارجی برخوردار نمی‌باشند. اگر چه اعضای هیات علمی دانشگاه از هوش فرهنگی نسبتاً مناسبی برخوردار هستند. اما اساتید معتقدند که جذب دانشجویان خارجی ضروری و موجب ارتقای هویت ملی و رشد اقتصادی می‌باشد.

کلمات کلیدی: شاخص‌های سرمایه انسانی و دانشجویان خارجی

۱- نویسنده مسئول، استادیار گروه علوم تربیتی، واحد دزفول، دانشگاه آزاد اسلامی، دزفول، ایران. آدرس پست الکترونیکی:

مقدمه

دگرگونی‌های فراوان و شتابان ناشی از پدیده جهانی شدن در عصر حاضر به‌ویژه در عرصه های علوم و فن‌آوری از یک سو و تکیه بنیادین بر اقتصاد توسعه دانش محور از دیگر سو موجب شده است که آموزش عالی، بیشترین تأثیرات را از این تحولات پذیرا باشد و در عین حال، عمیق‌ترین تأثیرات را بر این روند داشته باشد. نظام آموزش عالی ایران نیز همگام با تحولات جهانی، همواره کوشیده است تا در قالب اهداف برنامه‌های بلندمدت به تقویت جایگاه آموزش عالی در سطح ملی و جهانی مبادرت ورزد و پاسخ‌گوی نیازهای گوناگون جامعه نوین باشد. دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان نیز در این میان نقش مهمی را در آموزش عالی کشور ایفا خواهند نمود. چرا که این دانشگاه‌ها از موقعیت جغرافیایی سوق‌الجیشی مناسبی در منطقه خاورمیانه برخوردارند و می‌توانند با جذب دانشجویان خارجی سهم عمده‌ای را در روند جهانی تولید علم، رشد رقابت اقتصادی و ارتقای هویت ملی کشور داشته باشند. در این راستا یکی از مهم‌ترین پیش‌بایست‌های مهم جذب دانشجویان خارجی بر خورداری از سرمایه‌ی انسانی مطلوب در این دانشگاه‌هاست. بر طبق گفته (پیتر دراکر، ۱۹۹۳) دارایی‌های فکری و به‌خصوص سرمایه‌های انسانی جزو مهم‌ترین دارایی‌های سازمانی محسوب می‌شود و موفقیت بالقوه سازمان‌ها ریشه در قابلیت‌های فکری آنها دارد. سرمایه انسانی در نگاه جدید فراتر از دانش و مهارت‌های افراد است. مهم این است که افراد چگونه در جمع کار می‌کنند و مهارت‌ها و دانش خود را برای به دست آوردن نتیجه کارگروهی به کار می‌بندند (استیلز و کویساچانا^۱، ۲۰۰۵). بر اساس رویکرد سازمانی این شاخص‌ها شامل شایستگی دانش و مهارت (فنی، ارتباطی، تعاملی و تحلیلی)، استعداد، توانمندی لازم برای انجام کار و حل مسائل پیچیده، وفاداری سازمانی،

^۱ Stiles & Kulvisaechna

خلاقیت، نوآوری و شهروند سازمانی است (بتیس^۱، ۱۹۹۶؛ به نقل از قلیچ چی و مشبکی، ۱۳۸۵). از منظر رویکرد شناختی معیارهای سرمایه انسانی عبارت از مهارت‌های ریاضیات، علوم، مهارت‌های زبانی، مهارت‌های حل مساله می‌باشند (توسعه سرمایه سازمانی اروپایی^۲، ۲۰۰۳).

جوآنمرد و محمدیان (۱۳۸۹) مهم‌ترین شاخص‌های سرمایه انسانی را قابلیت رهبری، دانش مدیران، دانش کارکنان، علاقه‌مندی و ارتباط با کارکنان، مهارت شغلی و توانمندی کارکنان می‌دانند. چانگ^۳ و همکاران (۲۰۰۴) اعتماد سازمانی را به عنوان مهم‌ترین شاخص قلمداد می‌نمایند. بنابراین عناصر و معیارهای اندازه‌گیری سرمایه انسانی سازمان بر اساس رویکردها و دیدگاه‌های مختلف متفاوت می‌باشند. در واقع شاخص‌های سرمایه انسانی بر اساس متغیرهای اقتضایی هر سازمان همچون اهداف، ماموریت و ساختار سازمانی نیز متفاوت می‌باشند. جذب دانشجویان خارجی نیز هدف و استراتژی نوینی جهت توسعه‌ی آموزش عالی فرامرزی است. اهداف و سیاست‌های اجرایی جهت تحقق این مهم مبتنی بر ساختار نوینی از سرمایه انسانی خواهد بود. شاخص‌های سرمایه انسانی دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان جهت جذب دانشجویان خارجی از حیث دانش، نگرش، مهارت، رهبری، ارتباطات، خلاقیت، نوآوری و... متمایز از ساختار توسعه‌ی دانشجویان در ابعاد درون مرزی می‌باشد. چرا که ویژگی‌ها و نیازهای آموزشی دانشجویان خارجی نیز متفاوت است. بنابراین مساله‌ی اصلی پژوهش حاضر فقدان شاخص‌های سرمایه انسانی در راستای ارزیابی میزان آمادگی این دانشگاه‌هاست. در واقع مساله تحقیق را می‌توان در قالب سوال‌ها مذکور چنین بیان کرد: شاخص‌های سرمایه انسانی در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان به منظور جذب دانشجویان خارجی کدامند؟ وضعیت شاخص‌های سرمایه

---

^۱ Bontis

^۲ OECD

^۳ Chen

انسانی در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان به منظور جذب دانشجویان خارجی چگونه است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مفهوم سرمایه انسانی ریشه در ادبیات اقتصادی دارد. سرمایه انسانی نه سرمایه فیزیکی نه سرمایه مالی محسوب می‌شود بلکه سرمایه انسانی به عنوان دانش، مهارت، خلاقیت و سلامت فرد تعریف شده است. بکر^۱ (۲۰۰۲) به این موضوع اشاره می‌کند که سرمایه انسانی، سرمایه فیزیکی و سرمایه مالی همه به نحوی از اشکال سرمایه محسوب می‌شوند. اما تفاوت آنها از این جا ناشی می‌شود که یک فرد را نمی‌توان از مهارت، سلامت و ارزش هایش جدا کرد، در حالی که این امکان در مورد دارایی‌ها و اموال فرد وجود دارد. این بدان معناست که پایدارترین و تجدیدپذیرترین سرمایه همان سرمایه انسانی است. اگر چه همان‌گونه که ذکر شد، تعاریف متعددی از سرمایه انسانی مطرح شده که هر یک خواص و ویژگی‌های متفاوتی را از سرمایه انسانی مورد تاکید قرار می‌دهند. اما اکثریت نظریه‌پردازان سرمایه انسانی معتقدند که سرمایه انسانی به صورت مهارت، دانش و تخصص در افراد تجسم یافته است. (ذیگلری و همکاران، ۱۳۸۷). برای واژه بین‌المللی شدن نیز تعاریف متعددی ذکر شده است که بیانگر دیدگاه‌های گوناگون در تبیین آن می‌باشد. کارلو^۲ مارک و وندرون (۱۹۹۷) به نقل از جکسون^۳ (۲۰۰۸)، بین‌المللی شدن آموزش عالی را این گونه تعریف می‌کنند: "هر تلاش نظام مند پایدار که هدفش افزایش پاسخ‌گویی دانشگاه و موسسات آموزش عالی به الزامات و چالش‌های جهانی شدن در ارتباط با جوامع، اقتصاد و بازار کار است". نایت^۴ (۲۰۰۱) یکی از شناخته شده‌ترین

---

^۱ Becker

^۲ Karlo.m.v

^۳ Jakson

^۴ Knight

صاحب‌نظران در خصوص بین‌المللی شدن آموزش عالی، بین‌المللی شدن را فرایند ادغام ابعاد بین‌المللی / بین‌فرهنگی در تحقیق، تدریس و کارکردهای خدماتی آموزش عالی می‌دانند. لازمه تحقق رویکرد بین‌المللی‌سازی، ارائه فعالیت‌های تعاملی در آموزش و پژوهش و نظام‌های آموزشی است که در برگرفته چند عنصر است: فعالیت‌های تبادلی انسانی، یعنی جابجایی دانشجویان و اعضای هیات علمی، برنامه‌های درسی؛ فعالیت‌های پژوهشی که شامل سازمان‌دهی کنفرانس‌های بین‌المللی و رهبری پژوهش‌های مشترک برای ارائه یافته‌های تحقیق و مقالات علمی است و توسعه راهبردهای علمی است (ژان یو، ۲۰۰۷ به نقل از قاسم پور دهاقانی و همکاران، ۱۳۹۰). از لحاظ نظری مفهوم بین‌المللی شدن آموزش عالی اساساً بر نظریه سیستم‌های باز استوار است. تغییرات محیطی در مواجهه با دانشگاه‌های امروز متعدد هستند. دیدگاه نظریه سیستم‌های باز چارچوبی برای تجسم و اجرای بین‌المللی شدن آموزش عالی فراهم می‌کند. ماهیت ارتباط یک دانشگاه به طور طبیعی نیاز به وابستگی متقابل و همکاری بین کل دانشگاه و اعضای آن در فرایند بین‌المللی شدن دارد. نایت (۲۰۰۱) رویکردهای بین‌المللی شدن را در دو سطح ملی و سازمانی طبقه‌بندی کرده است. در سطح ملی آموزش عالی با اتخاذ سیاست‌ها و برنامه‌های اعتباری برای موسسات و افراد، فرصت‌های شرکت در فعالیت‌های بین‌المللی از قبیل تحرک، پژوهش و ارتباطات را تسهیل می‌کند.

در سطح سازمانی، بین‌المللی شدن از لحاظ فعالیت‌هایی از قبیل تحصیل خارج از کشور، برنامه درسی، برنامه‌های علمی، شبکه‌ها و ارتباطات سازمانی، پروژه‌های توسعه‌ای و شعب پردیس توصیف می‌شود (نایت، ۲۰۰۱). وارنر (۱۹۹۲) نیز بر اساس هدف بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها سه مدل رقابتی، لیبرال و تغییر اجتماعی را ارائه کرده است. مدل رقابتی محتوای بین‌المللی درون برنامه درسی و دیگر عناصر زندگی دانشگاه را به طور ویژه ابزاری برای آماده کردن دانشجویان موسسه و کشور در رقابت بیشتر با بازارهای اقتصاد جهانی مطرح می‌کند. این ابزار فارغ‌التحصیلانی را که می‌توانند فرا فرهنگ‌ی کار کنند، خواه در محتوای

چند فرهنگی یا بین‌المللی، حساس به نیازهای مشتریان یا شرکای خارجی و مطابق با استانداردهای جهانی در رشته‌های تخصصی شان آماده می‌کند. هدف اولیه مدل لیبرال از بین‌المللی شدن، بهسازی خود در یک جهان متغیر و یا آموزش جهانی برای روابط انسانی و شهروندی است. هدف مدل تغییر اجتماعی تربیت دانشجویانی است که آگاهی عمیق‌تری از موضوعات بین‌المللی و بین فرهنگی مرتبط با عدالت و قضاوت داشته باشند و آنها را برای انجام وظیفه به طور نقادانه و با جدیت در جهت تغییر اجتماعی آماده می‌کند (وارنر، ۱۹۹۲ به نقل از نایت، ۲۰۰۱). کشورهای مختلف جهان بر اساس اهداف خود را از الگوهای مختلفی برای جذب دانشجوی خارجی پیروی می‌کنند. الگوی آلمان با اهداف آموزشی و علمی طراحی شده و این کشور رسماً اعلام می‌کند از محل جذب دانشجوی قصد درآمدزایی ندارد. در مقابل، بیشتر کشورهای جهان مانند استرالیا و کانادا و انگلستان و مالزی از الگوی اقتصادی پیروی می‌کنند. ایران از دهه ۱۳۶۰ تاکنون عمدتاً از الگوی فرهنگی تبعیت کرده است. به این معنا که ترویج اهداف انقلاب اسلامی در کشورهای اسلامی و عربی است در اولویت بوده است (دائرة المعارف آموزش عالی، ۱۳۸۳) و فراملی شدن دانشگاه‌ها کمتر بر اساس رویکردی رویکردی تلفیقی مبتنی بر الگوهای اقتصادی، فرهنگی و علمی بوده است.

منتظر (۱۳۸۷) در مطالعه‌ای تطبیقی بر اساس رتبه‌بندی تایمز، شانگهای نتیجه گرفت؛ دانشگاه‌های ایرانی دارای رتبه‌بندی‌های بین‌المللی نیستند و هیچ یک از دانشگاه‌های ایرانی دارای جایگاه مناسبی در رتبه‌بندی تایمز نیز حضور ندارند. بازرگان (۱۳۸۶) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی آموزش فراملی در ایران و پیشنهاد ساختار مناسب برای تضمین کیفیت آن» نشان می‌دهد که درون‌دادها و فرایندهای این نوع آموزش که بیشتر به صورت برنامه‌های مشترک میان دانشگاه‌های خارج از ایران با دانشگاه‌های داخلی، برگزار می‌شود؛ نشان‌دهنده وضعیتی نسبتاً مطلوب این نوع برنامه‌های آموزش است. اما برای رسیدن به وضعیتی مطلوب راه نسبتاً طولانی باید پیموده شود. در حالی که اتخاذ رویکردی رویکردی

تلفیقی مبتنی بر الگوهای اقتصادی، فرهنگی و علمی موجب تحقق توسعه پایدار در تمام عوامل فردی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی و علمی خواهد شد. سیا^۱ (۲۰۰۹) در پژوهشی به این نتیجه دست یافت که بین‌المللی شدن آموزش عالی نه تنها می‌تواند تاثیرات مثبت آموزشی، اقتصادی و صنعتی داشته باشد بلکه می‌تواند فهم متقابل ایران را از شریکان بین‌المللی خود افزایش دهد. جانگ^۲ (۲۰۰۹) نشان می‌دهد که حضور دانشجویان خارجی تاثیر مثبتی بر همه متغیرهای کیفیت دارد. اور یاس^۳ (۲۰۰۸) معتقد است که آموزش بین‌المللی بسیار فراتر رفته از برنامه‌های تحصیل در خارج از کشور است. چرا که آموزش بین‌المللی عوامل متغیر اجتماعی، سیاسی، اقتصادی فراوانی را شامل می‌شود که نه تنها بر مراکز آموزشی تاثیر می‌گذارد، بلکه بر روی جوامع جهانی در فضایی نگران و بلا تکلیفی همه دنیا را فرا گرفته است، تاثیر می‌گذارند. باو^۴ (۲۰۰۹) نشان داد که برنامه‌ها و فعالیت‌های بین‌المللی موجب افزایش درک و شناخت بین فرهنگی، آشنایی دانشجویان بومی با مسائل بین‌المللی و ایجاد منابع درآمدی جدید می‌باشند.

بنابراین به منظور فراملی شدن دانشگاه‌ها با حفظ کل جنبه‌های اقتصادی، علمی، فردی به توسعه و غنی‌سازی سرمایه انسانی نیازمند است. بررسی پژوهش‌های انجام شده در خصوص شاخص‌های سرمایه انسانی به منظور جذب دانشجویان خارجی نشان می‌دهند که برخی از نظریه پردازان این حوزه تلویحا به شاخص‌ها اشاره داشته‌اند و به ندرت تحقیقاتی در این زمینه صورت گرفته است. کیانگ^۵ (۲۰۰۳) در ارائه رویکردهای بین‌المللی نمودن دانشگاه‌ها تلویحا شاخص‌های جذب دانشجویان خارجی را معرفی می‌نماید. رویکرد شایستگی بر رشد و توسعه دانش، نگرش و مهارت اعضای هیات علمی و کارکنان

---

^۱ . Siah

^۲ . Jang

^۳ . Urias

^۴ . Bao

^۵ . Qiang

دانشگاه تاکید دارد. بر اساس رویکرد روحیه‌ای جو و فرهنگی حمایت‌کننده از ارزش‌های فراملی و میان فرهنگی از شاخص‌های بین‌المللی ساختن دانشگاه محسوب می‌شود. در حالی که رویکرد فرایندی بر توسعه فعالیت‌های و فرایندهای پژوهشی داخلی و خارجی دانشگاه‌ها در سطح خرد و کلان به عنوان شاخصی از فراملی شدن دانشگاه‌ها تاکید می‌نماید. بر اساس مطالعات نایت ۲۰۰۴ نیز شاخص‌های فراملی شدن دانشگاه‌ها شامل انجام پژوهش و ارتباطات فراملی، فعالیت‌هایی از قبیل تحصیل خارج از کشور، برنامه‌های علمی، پروژه‌های توسعه‌ای و شعب پردیس؛ قابلیت اساتید و کارکنان، موافقت نامه‌ها، مشارکت‌ها و پروژه‌های بین‌المللی می‌باشند. از منظر دویت^۱ (۲۰۰۲) نیز شاخص‌های بین‌المللی نمودن دانشگاه‌ها عبارتند از: انجام پروژه‌های بین‌المللی، تدریس و پژوهش استادان و کارشناسان در خارج از کشور، کنفرانس‌ها و سمینارهای بین‌المللی، ارتباط با گروه‌های قومی و فرهنگی محلی. خراسانی و زمانی‌منش (۱۳۹۱) طی تحقیقی عوامل فرهنگی (نگرش نسبت به حضور دانشجویان خارجی، فضای اجتماعی با تنوع فرهنگی) و سیاسی (صدور ویزا، تحریم، نگرش نسبت به حضور دانشمندان و اساتید خارجی) را در جذب دانشجویان خارجی معرفی می‌نماید. فتحی و اجارگاه و همکاران (۱۳۸۸) طی مطالعه‌ای نتیجه می‌گیرند که عوامل انسانی، مادی و مالی، محتوای دروس، فرهنگی، مدیریتی - سیاسی، ساختاری در بین‌المللی ساختن برنامه‌های درسی دانشگاه‌ها موثر هستند. بر اساس مطالعه عارفی و همکاران (۱۳۸۷)، بین‌المللی شدن آموزش عالی و ارتباطات بین‌المللی در آموزش عالی از مصادیق متعددی برخوردار است. برخی از این مصادیق عبارتند از: ارتباطات علمی اساتید علمی داخل کشور با اساتید خارج از کشور، دعوت از اساتید خارجی و حضور آنها در دانشگاه‌ها جهت ارائه آموزش‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت به دانشجویان داخلی، شرکت در همایش‌های علمی بین‌المللی، استفاده اساتید از

---

^۱ . De wit

فرصت های مطالعاتی، شرکت اساتید در پروژه های تحقیقاتی بین المللی، عضویت اساتید در مجامع و انجمن های بین المللی، برقراری ارتباط علمی دانشجویان ایرانی با دانشجویان سایر کشورها، جذب دانشجویان خارجی برای گذراندن دوره های کوتاه مدت کارآموزی، شرکت دانشجویان در پروژه های تحقیقاتی بین المللی، عضویت دانشگاه ها در مجامع و انجمن های بین المللی، برقراری ارتباطات علمی الکترونیک دانشگاه های داخلی با دانشگاه های خارج از کشور و غیره. همچنین این پژوهش نشان داد؛ ارتباطات بین المللی آموزش عالی بر رشد و توسعه عناصر چهارگانه برنامه درسی (محتوا، روش های ارزشیابی از آموخته های دانشجویان و تجهیزات) تاثیر دارد.

روش شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی است. همچنین از نظر نحوه جمع آوری اطلاعات در زمره تحقیقات توصیفی از نوع پیمایشی قرار می گیرد. به طور کلی این پژوهش طی دو بخش شناسایی و سنجش شاخص های سرمایه انسانی با رویکرد جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه های آزاد اسلامی خوزستان انجام شده است. در بخش اول پژوهش به منظور تدوین شاخص های سرمایه انسانی با رویکرد جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه های آزاد اسلامی استان خوزستان؛ جامعه آماری شامل کلیه مدیران عالی و میانی دانشگاه های آزاد اسلامی خوزستان (رئیس دانشگاه، معاونان وی، مدیران زیر مجموعه آنان و روسای دانشکده ها) و اساتید آگاه به حوزه فراملی شدن می باشند. به روش نمونه گیری گلوله برفی یا شبکه ای خبرگان و اعضای پانل به تعداد ۲۹۰ نفر از اساتید و مدیران برگزیده شدند و مورد پرسش قرار گرفتند.

در بخش دوم پژوهش به منظور سنجش شاخص های سرمایه انسانی در دانشگاه های آزاد اسلامی استان خوزستان؛ جامعه آماری پژوهش نیز شامل کلیه مدیران عالی؛ میانی و عملیاتی شامل (معاونت ها، کارشناسان و متخصصان در واحدهای آموزشی، پژوهشی،

طرح و برنامه، اداری و مالی) و اساتید در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان می‌باشد. نمونه آماری با عنایت به روش نمونه‌گیری تصادفی مرحله‌ای به تعداد ۴۳۲ نفر انتخاب گردید. مرحله‌ی اول: استان خوزستان به پنج منطقه‌ی شمال؛ جنوب؛ مشرق؛ مغرب و مرکز تقسیم می‌شود. سپس از هر منطقه شهرهای دزفول، آبادان، مسجد سلیمان؛ ماهشهر و اهواز با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی ساده با روش قرعه کشی انتخاب شدند. مرحله‌ی دوم: از هر شهر دانشگاه‌های آزاد اسلامی در نظر گرفته شدند. در مرحله‌ی سوم مدیران اجرایی معاونت‌ها و کارشناسان و متخصصان حوزه‌های متعدد آموزشی، پژوهشی، اداری و فناوری و اساتید با استفاده از روش هدفمند انتخاب شدند و اساتید نیز به شیوه تصادفی ساده نیز انتخاب شدند. به گونه‌ای که تعداد نمونه آماری منتخب در شهرهای دزفول، آبادان، مسجد سلیمان؛ ماهشهر و اهواز به ترتیب ۱۵۷، ۴۱، ۷۸، ۴۹ و ۱۰۷ نفر بود.

در طی دو بخش پژوهش از دو پرسش‌نامه نیز استفاده شده است. در بخش اول پژوهش، شاخص‌های سرمایه انسانی دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان با رویکرد جذب دانشجویان خارجی طی چهار مرحله شناسایی شد. ابتدا با مطالعه ادبیات و پیشینه‌ی پژوهش ضمن آشنایی با مفاهیم و تعاریف بهره‌وری، مدل‌ها و نظریه‌های مختلف آن، شاخص‌های سرمایه انسانی در منابع معتبر علمی و تحقیقات آموزش عالی و آموزش و پرورش ایران و کشورهای دیگر بررسی و فهرست اولیه‌ای از مولفه‌ها و شاخص‌های سرمایه انسانی مشخص شدند. در مرحله دوم با مراجعه به معاونت‌ها کارشناسان و متخصصان در واحدهای آموزشی، پژوهشی، طرح و برنامه، اداری و مالی در دانشگاه‌های آزاد اسلامی مورد نظر شاخص‌های مرتبط با سرمایه انسانی دانشگاه‌های آزاد اسلامی تایید یا اصلاح و یا اضافه شدند. در گام سوم پرسش‌نامه‌ی به منظور تعیین میزان اهمیت شاخص‌های سرمایه انسانی طراحی شد. این پرسش‌نامه در میان خبرگان دانشگاه‌های آزاد اسلامی (برنامه‌ریزان آموزشی، مدیران عالی؛ میانی و عملیاتی) و اساتید مورد نظر به تعداد ۲۱۰ نفر توزیع شد. در گام چهارم با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی روش مولفه‌های اصلی، مهم‌ترین مولفه‌های

شاخص‌های سرمایه انسانی دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان با رویکرد جذب دانشجویان خارجی شناسایی شدند (جدول ۱)، همان‌گونه که در جدول مشاهده می‌شود. سوال‌ها هر مولفه روی هم رفته (به طور کل) توانستند مولفه مذکور را تبیین کنند. یا به اصطلاح، این سوال‌ها برای ساختن مولفه مورد نظر اعتبار (روایی) دارند. به طور کلی ۶ مولفه روی هم رفته ۵۳/۸ درصد کل واریانس را تبیین می‌کنند.

جدول ۱- نتایج تحلیل عاملی اکتشافی برای معیارهای برآزش عوامل پرسش‌نامه سرمایه انسانی جهت ارزیابی اعتبار مولفه‌ها

تعداد عوامل استخراج شده	درصد واریانس تبیین شده (اشتراک)	آزمون معنی داری بارتلت	KMO	معیارهای برآزش عوامل (مولفه‌ها)
۱	۱۰/۳	۰/۰۲۲	۰/۷۳۷	شاخص دانش و مهارت اساتید
۱	۹/۲	۰/۰۱۰	۰/۸۵۳	شاخص نگرش اساتید
۱	۱۰	۰/۰۴۰	۰/۸۰۲	شاخص فناوری اطلاعات و ارتباطات
۱	۹/۳	۰/۰۲۳	۰/۷۰۰	سیستم مدیریتی
۱	۴/۵	۰/۰۱۳	۰/۶۵۴	شاخص فرهنگی
۱	۱۰/۵	۰/۰۱۸	۰/۸۹۰	شاخص مالی و خدماتی
--	۵۳/۸	--	--	درصد کل تبیین

ماخذ: یافته‌های پژوهش

در بخش دوم پژوهش پرسش‌نامه سنجش شاخص‌های سرمایه انسانی با رویکرد جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان بر اساس نتایج حاصل از بخش اول تدوین شاخص‌ها طی سه مرحله طراحی شد. در مرحله اول شاخص‌هایی بر اساس هر مولفه به صورت عملیاتی تعریف شد. به طور مثال بر اساس شاخص دانش و مهارت سوال‌های در ارتباط با تعداد مقالات چاپ شده، داشتن مدرک تافل و.... طراحی شد. در مرحله دوم سوال‌ها توسط خبرگان و پانل متخصصان بررسی شد. در مرحله سوم شاخص‌ها در پنج مولفه شامل دانش و مهارت مدیران و اساتید؛ فناوری اطلاعات و

ارتباطات؛ نگرش مدیران و اساتید نسبت به جذب دانشجویان خارجی؛ سیستم مدیریتی دانشگاه، هوش فرهنگی مدیریت و اساتید دسته بندی و تنظیم گردید.

نتایج و بحث

شاخص‌های سنجش سرمایه انسانی دانشگاه‌های آزاد اسلامی خوزستان با رویکرد جذب دانشجویان خارجی کدامند؟

نتایج حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی پژوهش نشان داد که مهم‌ترین مولفه‌های شاخص دانش شامل داشتن مدرک آیلز و تافل، فارغ التحصیلان خارج از کشور، تحصیل در دانشگاه‌های ایران به زبان انگلیسی، میزان مقالات چاپ شده ISI، میزان شرکت در همایش‌های خارجی و داخلی، میزان عضویت در انجمن‌های خارجی، میزان برگزاری همایش‌های داخلی و... می‌باشند. همچنین مهم‌ترین مولفه‌های شاخص نگرش شامل ضرورت جذب دانشجوی خارجی، استعداد داشتن دانشجویان خارجی، امکان نگهداشت دانشجوی خارجی توسط استاد، میزان برآورده کردن نیازهای علمی دانشجویان خارجی، میزان دوام آوردن دانشجویان خارجی از نظر آب و هوا، مزایای جذب دانشجوی خارجی برای دانشگاه می‌باشند. مولفه‌های شاخص فناوری اطلاعات و ارتباطات شامل کیفیت زیرساخت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، اینترنت با سرعت بالا، اشتراک دانشگاه با مجلات الکترونیکی معتبر دنیا، کیفیت کتابخانه‌های دیجیتال، ماموریت‌های اجرایی هیات علمی در اجرای پروژه‌ها... بودند. به عبارتی برای جذب دانشجویان خارجی باید دانشگاه‌ها از کیفیت زیرساخت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، اینترنت بالا، اشتراک دانشگاه با مجلات الکترونیکی معتبر دنیا، کتابخانه‌های دیجیتال و... برخوردار باشند. از منظر اساتید و مدیران مهم‌ترین مولفه‌های سیستم مدیریتی شامل وجود اهداف و استراتژی‌های مشخص و واضح، برنامه‌ریزی استراتژیک با توجه به رقابت‌های منطقه‌ای، کشوری و جهانی، ارتقاء

شاید سستی اعضای هیات علمی بر اساس انجام فعالیت‌های پژوهشی، گزینش و انتخاب اعضای هیات علمی بر اساس الزامات و استانداردهای جهانی، مدیریت عملکرد کارکنان بر اساس معیارها و استانداردهای جهانی، تعداد دوره‌های آموزش ضمن خدمت برگزار شده زبان انگلیسی، اهمیت مدیران عالی به ارزش و حمایت از جذب دانشجویان خارجی، حجم متعادل کاری اعضای هیات علمی... شناسایی شدند.

وضعیت شاخص‌های سرمایه انسانی مربوط به دانش و مهارت مدیران و اساتید در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان با رویکرد جذب دانشجویان خارجی چگونه است؟ نتایج حاصل از آمار توصیفی نشان داد که میزان دانش و مهارت مدیران و اساتید در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان به منظور جذب دانشجویان خارجی با توجه به نتایج فصل چهارم در سطح مطلوبی نمی‌باشد. نتایج نشان داد که از مجموع ۴۳۲ نفر عضو هیات علمی دانشگاه‌های منتخب استان خوزستان ۱۱۵ نفر دارای مدارک زبان انگلیسی آیلس و تافل می‌باشند. در حالی که ۳۱۷ نفر مدرک انگلیسی ندارند، ۷۳ نفر فارغ التحصیل خارج از کشور می‌باشند. هیچ کدام از اعضای هیات علمی در سه سال گذشته از فرصت مطالعاتی استفاده نکرده‌اند. در سه سال گذشته ۳۰۶ نفر حدود ۱۰ مقاله چاپ شده داشته‌اند و ۱۲۶ نفر مقاله چاپ شده نداشته‌اند. حدود ۳۶۸ نفر در سمینارهای داخلی یا خارجی در سه سال گذشته شرکت نموده‌اند، در حالی که ۱۶۴ نفر در هیچ گونه سمینار داخلی یا خارجی شرکت نداشته‌اند. در حالی که حدود ۵۰ درصد اساتید طرح پژوهشی درون دانشگاهی داشته‌اند؛ ۹۸ نفر حدود ۲۳ درصد طرح پژوهشی برون دانشگاهی اجرا نموده‌اند. همچنین ۲۵ نفر از اعضای هیات علمی نمونه آماری ابداعات و اختراعات داشته و حدود ۹۵ درصد با تعداد ۴۰۷ نفر هیچگونه اختراع یا ابداعاتی نداشته‌اند. ۳۴ نفر عضو هیات تحریریه مجلات خارجی می‌باشند. حدود ۱۶۰ نفر راهنمای پایان نامه‌های داخلی ایران بوده‌اند در حالی که هیچیک از اعضای هیات علمی راهنمای پایان نامه در خارج از کشور

نبوده‌اند. حدود ۴ درصد از اساتید نگارش کتاب به زبان انگلیسی یا عربی داشته‌اند. همچنین حدود ۹ درصد از اعضای هیات علمی نمونه آماری در سه سال گذشته کتاب نقد، تصحیح یا تجدید کرده‌اند. فقط حدود ۴ و ۳ درصد از اعضای هیات علمی مجری یا همکار طرح پژوهشی و داور مقالات خارجی در خارج از کشور بوده‌اند. تقریباً حدود یک درصد از اعضای هیات علمی از برگزارکنندگان همایش مشترک ایران با دانشگاه‌های خارجی بود. وضعیت شاخص‌های سرمایه انسانی مربوط به فناوری اطلاعات و ارتباطات مدیران و اساتید در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان با رویکرد جذب دانشجویان خارجی چگونه است؟ بر اساس نتایج به دست آمده از آمار توصیفی، شاخص‌های سرمایه انسانی مربوط به فناوری اطلاعات و ارتباطات مدیران و اساتید در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان با رویکرد جذب دانشجویان خارجی از مطلوبیت کمی برخوردار است. زیرا از دیدگاه اساتید میزان آمادگی دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان در زمینه‌های ایجاد شبکه‌های استراتژیک بین‌المللی و اجرای دوره‌های فرامرزی در دانشگاه، میزان اشتراک دانشگاه با مجلات الکترونیکی معتبر دنیا، میزان جدید بودن مقالات و کتاب‌های دیجیتالی انگلیسی در کتابخانه دانشگاه، کیفیت و کارایی کتابخانه‌های دیجیتالی دانشگاه پایین است.

نگرش مدیران و اساتید نسبت به جذب دانشجویان خارجی چگونه است؟

از دیدگاه اساتید، شاخص‌های سرمایه انسانی مربوط به نگرش مدیران و اساتید نسبت به جذب دانشجویان خارجی از مطلوبیت کمی برخوردار است. البته میانگین نظرات اعضای هیات علمی بیشتر در زمینه میزان آمادگی دانشگاه برای جذب دانشجویان خارجی از حیث فضای دانشگاه، کتب، مجلات، آزمایشگاه‌ها، کارگاه‌ها و خوابگاه‌ها پایین است. از سوی دیگر یافته‌ها نشان می‌دهد که اساتید در سطح نسبتاً بالایی معتقدند که جذب دانشجویان

خارجی موجب ارتقای هویت ملی و ابزار معرفی فرهنگ است. از منظر اساتید جذب دانشجویان خارجی ضروری و موجب رشد اقتصادی می‌باشد.

وضعیت شاخص‌های سرمایه انسانی مربوط به سیستم مدیریتی دانشگاه از منظر مدیران و اساتید در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان با رویکرد جذب دانشجویان خارجی چگونه است؟ شاخص‌های سرمایه انسانی مربوط به سیستم مدیریتی دانشگاه از منظر مدیران و اساتید در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان با رویکرد جذب دانشجویان خارجی از مطلوبیت کمی برخوردار است. زیرا بررسی نتایج توصیفی مربوط به این مولفه نشان داد؛ از دیدگاه اعضای هیات علمی برگزاری میزگردهای علمی در هر نیمسال تحصیلی، برنامه‌ریزی استراتژیک با توجه به رقابتهای منطقه‌ای، کشوری و جهانی؛ گزینش و انتخاب اعضای هیات علمی بر اساس الزامات و استانداردهای جهانی؛ فرهنگ کار تیمی در گروه‌های آموزشی و دانشگاه در سطح نسبتاً پایینی است.

هوش فرهنگی مدیریت و اساتید به منظور جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های آزاد اسلامی خوزستان به چه میزان است؟ نتایج نشان می‌دهد هوش فرهنگی مدیریت و اساتید به منظور جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های آزاد اسلامی خوزستان از مطلوبیت کمی برخوردار است. زیرا نتایج آمار توصیفی نشان داد که میزان آگاهی اساتید از ارزش‌های فرهنگی، نظام‌های اقتصادی، حقوقی دیگر فرهنگها نسبتاً پایین است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که اعضای هیئت علمی دانشگاه همه‌ی شاخص‌های شناسایی شده را جهت جذب دانشجویان خارجی مناسب دانسته‌اند. بر اساس نتایج به دست آمده، شاخص‌های جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان مبتنی بر رویکرد شایستگی، روحیه ای و فرایندی توسط کیانگ (۲۰۰۳) است. رویکرد شایستگی بر رشد و توسعه دانش، نگرش و مهارت اعضای هیات علمی و

کارکنان دانشگاه تاکید دارد. رویکرد روحیه ای جو و فرهنگی حمایت کننده از ارزش های فراملی و میان فرهنگی را از شاخص های بین المللی ساختن دانشگاه معرفی می نماید. در حالی که رویکرد فرایندی بر توسعه فعالیت های و فرایندهای پژوهشی داخلی و خارجی دانشگاه ها در سطح خرد و کلان به عنوان شاخصی از فراملی شدن دانشگاه ها تاکید می نماید. شایان ذکر است که این شاخص ها مبتنی بر نتایج بسیاری از تحقیقات انجام شده در داخل و خارج از کشور نیز می باشند.

نتایج مربوط به سنجش شاخص های جذب دانشجویان خارجی نشان داد که دانشگاه های منتخب استان خوزستان جهت جذب دانشجویان خارجی از آمادگی نسبی برخوردار هستند. یافته ها نشان داد که تعداد قابل توجهی از اساتید و بیش از نیمی از نمونه آماری از دانش لازم به عنوان شاخصی جهت جذب دانشجویان خارجی برخوردار نیستند. در تبیین این یافته می توان دلایلی از جمله متناسب نبودن ساختار جذب و نظام سنجش اعضای هیات علمی دانشگاه های آزاد اسلامی بر اساس استانداردهای جهانی و بین المللی را عنوان نمود. در حالی که توجه به این امر از مهم ترین ملزومات شرایط استخدام اساتید در بسیاری از کشورهای دارای رتبه بالا بین المللی است. از طرفی در نظام سنجش و ارزشیابی دانشگاهی نداشتن مدرک انگلیسی بین المللی از موارد مهم در ارزشیابی اساتید محسوب نمی شود و در دستورالعمل های تشویق و یا تنبیهی اساتید هیچگونه جایگاهی ندارد. قرار نداشتن دانشگاه های آزاد اسلامی در نظام رتبه بندی بین المللی می تواند یکی از دلایل بی توجهی به فراهم سازی زیرساخت های فناوری اطلاعات و ارتباطات به منظور فراملی شدن این دانشگاه ها محسوب شود. در طراحی و تدوین قوانین و آیین نامه های پژوهشی دانشگاه های آزاد اسلامی به استانداردهای بین المللی شدن دانشگاه ها کمتر توجه شده است. بالطبع در اجرا نیز به این امر کمتر توجه می شود. از طرفی از آنجاییکه دانشگاه های آزاد اسلامی کاملاً خودگردان و نهادی مردمی محسوب می شوند. تامین نیازهای منابع انسانی وابسته به این دانشگاه در لویت قرار گرفته اند و کمتر به برنامه ریزی فراملی این دانشگاه ها پرداخته شده است. از دیگر دلایل

می‌توان بر اساس نظریه سیستمی به عوامل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تاثیر گذار ناشی از محیط بر دانشگاه‌های آزاد اشاره داشت. وجود تحریم های سیاسی و اقتصادی کشور از مهم ترین عواملی است که توسعه فراملی شدن آموزش عالی را محدود می‌سازد و این امر نیز بر فرهنگ توسعه و نگرش سیستم مدیریتی و اساتید نیز اثرگذار است. در نتیجه به توسعه امکانات و تجهیزات الکترونیکی در سطح فرا ملی کمتر توجه شده است. بر اساس الگوی پیشنهادی تیموری و فراستخواه (۱۳۹۴) چهار سطح فراکلان، کلان، میانی و خرد بر فرایند پذیرش اثربخش دانشجویان خارجی تاثیرگذار است. ضعف آمادگی دانشگاه‌های آزاد اسلامی برای پذیرش دانشجویان خارجی در زمینه فناوری اطلاعات و ارتباطات بیشتر از حوزه اسناد و منابع اطلاعاتی سطح کلان همچون فقدان منابع مادی، معنوی، پیشرفتهای علمی، فناوری نقشه جامع علمی کشور و تغییرات اقتصادی، فرهنگی و سیاسی کشور تاثیر می‌پذیرد. در سطح میانی تفکر استراتژیک فرامرزی هیات رییسه و هیات امنای آنها بر جذب منابع فناوری اطلاعات و ارتباطات موثر است. همچنین کمبود اطلاعات در حوزه ترکیب و نوع رشته های دانشگاهی، ترکیب و تعداد دانشجویان و اعضای هیات علمی، اطلاعات مالی، انسانی و فضاهای کالبدی دانشگاهی بر روند برنامه‌ریزی استراتژیک و توسعه زیرساختهای فناوری اطلاعات و ارتباطات تاثیر گذار است. خسروی نژاد و عصاره (۱۳۹۴) طی پژوهشی نیز نشان دادند، یکی از مهم ترین موانع بین‌المللی سازی برنامه‌های درسی دانشگاه‌های آزاد منطقه ۶ استان خوزستان کمبود فناوری اطلاعات و ارتباطات است. در این راستا اساتید کمبود امکانات سخت افزاری مناسب در عرصه اینترنت و فناوری از جدی ترین موانع به‌کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات برنامه درسی فراملی برشمردند. تحقیقات انجام شده در دهه گذشته نیز کمبود فناوری اطلاعات و ارتباطات را از موانع بین‌المللی نمودن دانشگاه‌های ایران برمی‌شمارند (رحمتی، ۱۳۸۴؛ وحدت و زیادی، ۱۳۸۲؛ زارع، ۱۳۸۷).

شاخص‌های سرمایه انسانی مربوط به سیستم مدیریتی دانشگاه از منظر مدیران و اساتید در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان با رویکرد جذب دانشجویان خارجی از مطلوبیت

کمی برخوردار است. زیرا بررسی نتایج توصیفی مربوط به این مولفه نشان داد؛ از دیدگاه اعضای هیات علمی برگزاری میزگردهای علمی در هر نیمسال تحصیلی، برنامه‌ریزی استراتژیک با توجه به رقابتهای منطقه‌ای، کشوری و جهانی؛ گزینش و انتخاب اعضای هیات علمی بر اساس الزامات و استانداردهای جهانی؛ فرهنگ کار تیمی در گروههای آموزشی و دانشگاه در سطح نسبتاً پایینی است. در تبیین این یافته می‌توان اظهار داشت ساختار سازمانی دانشگاه‌ها بیشتر بر اساس توجه به شاخص‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی ساختار ملی است و به طبع آن انتخاب و انتصاب نیروی انسانی در نظام دانشگاهی نیز بر اساس استانداردهای بین‌المللی عمدتاً صورت نمی‌گیرد. بنابراین به منظور توسعه دانشگاه‌های فراملی نیاز به بازنگری و توجه به ساختار چند ملیتی و چند فرهنگی است. البته بر اساس نظریه سیستمی شرایط فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی ناشی از محیط خارجی دانشگاه بر عملکرد سیستم مدیریتی دانشگاه موثر است. در الگوی مفهومی سیاستگذاری برای جذب دانشجویان خارجی در کشور توسط تیموری و فراستخواه (۱۳۹۴) دو سطح فراکلان و کلان مقدم بر سیاستگذاری های دانشگاهی معرفی می‌شود. سیاستگذاریهای برنامه‌ریزی سازمان‌های ناشی از این دو سطح بر اتخاذ تصمیم‌ها سیستم مدیریتی دانشگاه تاثیرگذار است. در این راستا می‌توان نهاد رهبری، مجمع تشخیص مصلحت نظام، شورای عالی انقلاب فرهنگی، کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی و هیات وزیران را نام برد. از طرفی بر اساس این الگو اسناد و منابع اطلاعاتی همچون قانون اساسی، قانون پنجم برنامه توسعه، سند چشم‌انداز کشور، تغییرات جمعیت شناختی کشور، پیشرفتهای علمی، فناوری و منابع مادی و معنوی و تاثیرات بین‌المللی بر روند جذب دانشجویان خارجی موثر است. بنابراین عوامل محیطی خارج از سیستم مدیریتی دانشگاه بر فرایند جذب دانشجویان خارجی اثرگذار است. در پژوهش‌های دیگری نیز بر ضعف جو و فضای سیاسی کشور نیز به عنوان مانعی برای جذب دانشجویان خارجی تاکید شده است. به گونه‌ای که آموزش عالی فرامرزی بیشتر غیرعلمی، فردی، خودجوش و تکانشی بوده است. حیدری

چروده، داودی و میرزایی (۱۳۹۴) طی پژوهشی نشان داد که محدودیت ساختاری و قانونی در ایران حضور رقبای خارجی در عرصه آموزش عالی را با مشکل مواجه می‌سازد. نتایج مطالعه زارع (۱۳۸۷) نیز موانع بین‌المللی سازی دانشگاه‌ها را شامل عوامل فرهنگی، مالی، مدیریتی - سیاسی، تجهیزاتی معرفی می‌نماید. دیبا و اجاری (۱۳۸۸) ضمن پژوهشی نشان داد موانع بین‌المللی دانشگاه‌ها شامل فقدان سیاست‌ها یا استراتژیهای روشن برای تسهیل فرایند بین‌المللی سازی، مسایل مالی و اداری می‌باشند. از دیدگاه اساتید، هوش فرهنگی مدیریت و اساتید به منظور جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های آزاد اسلامی خوزستان از مطلوبیت کمی برخوردار است. زیرا نتایج توصیفی نشان داد که میزان آگاهی اساتید از ارزش‌های فرهنگی، نظامهای اقتصادی، حقوقی دیگر فرهنگها نسبتا پایین است. در تبیین این یافته می‌توان اظهار داشت که در اهداف و محتوای برنامه درسی فراملی از تحصیلات عمومی تا آموزش عالی توجه چندانی به ابعاد فرهنگی، اقتصادی و حقوقی دیگر ملل و فرهنگها نمی‌شود. در حالی‌که توجه به توسعه آموزش فرهنگهای متعدد یکی از ابعاد ره‌وس اصلی علوم انسانی است که باید در گرایشهای متعدد علوم دانشگاهی تلفیق و ارائه شود. آموزش حقوق ملی و بین‌المللی از مدرسه تا دانشگاه در برنامه درسی به صورت عمده مورد توجه نبوده است.

پیشنهادها

پیشنهاد می‌شود در راستای ارتقای فهم بین‌المللی مدیران و کارکنان از مفهوم و استلزامات دانشگاه بین‌المللی کارگاههای آموزشی طراحی و اجرا شوند. اصول و فرایند کار راه‌های ارتقای اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها بر اساس اصول و مبانی دانشگاه فراملی بازنگری شوند. به منظور برندسازی بین‌المللی دانشگاه‌های آزاد اسلامی ساختار سازمانی دانشگاه‌ها به سوی گشودگی و انعطاف مهندسی مجدد شوند.

منابع

- ۱- تیموری، میترا، فراستخواه، مقصود (۱۳۹۴)، ارائه الگوی مفهومی سیاستگذاری برای جذب دانشجویان خارجی در کشور، همایش بین‌المللی انجمن آموزش عالی ایران، توسعه آموزش عالی فرامرزی فرصت‌ها و چالش‌ها.
- ۲- حیدری چروده، مجید، داودی، علی اصغر، میرزایی، مهناز (۱۳۹۴)، آسیب‌شناسی ساختاری توسعه آموزش عالی فرامرزی مورد مطالعه: آموزش عالی فرامرزی دانشگاه‌های پیام نور و آزاد اسلامی واحد افغانستان، همایش بین‌المللی انجمن آموزش عالی ایران "توسعه آموزش عالی فرامرزی: فرصت‌ها و چالش‌ها".
- ۳- دیبا واجاری، طلعت (۱۳۸۸)، مفهوم پردازی بین‌المللی کردن برنامه درسی در آموزش عالی: ابعاد و روندها، مجله راهبردهای آموزش، دوره ۲، شماره ۲، صص ۸۵-۹۴.
- ۴- بازرگان، ع. (۱۳۸۶)، بررسی آموزش فراملی در ایران و پیشنهاد ساختار مناسب برای تضمین کیفیت آن، موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی.
- ۵- خراسانی، ا و زمانی بخش، حامد (۱۳۹۱)، موانع فرهنگی و سیاسی موثر در جذب دانشجویان بین‌المللی، مجله مهندسی فرهنگی، سال هفتم، شماره ۶۹ و ۷۰، صص ۱۴۱-۱۲۶.
- ۶- خسروی نژاد، شهرزاد و عصاره، علیرضا (۱۳۹۲)، بین‌المللی سازی برنامه درسی دانشگاه‌ها، تهران: آریان قلم.
- ۷- جوانمرد، ح. و محمدیان، ف. (۱۳۸۹)، شاخص‌های موثر در سنجش سرمایه انسانی، فصلنامه پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی دانشگاه جامع امام حسین (ع)، سال دوم، شماره ۱.
- ۸- جمعی از نویسندگان (۱۳۸۳)، دایره المعارف آموزش عالی، جلد دوم، بنیاد دانشنامه بزرگ فارسی.
- ۹- رحمتی، مرجان (۱۳۸۲)، بررسی پدیده جهانی شدن و آموزش عالی از دیدگاه مدیران وزارت علوم، محققان و روسای دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی، تهران، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی.

۱۲۶ / .....(ارزیابی سرمایه انسانی دانشگاه‌های آزاد اسلامی با ...

۱۰- زارع، عذرا (۱۳۸۷)، بررسی موانع بین‌المللی سازی برنامه درسی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی.

۱۱- ذیگلری، ف.، قنادان، م.، قورچیان، ن. و ا. نادری (۱۳۸۹)، بررسی نقش دانشگاه در ایجاد سرمایه انسانی و ارائه مدل مناسب برای ارتقاء نظام آموزش عالی، شماره ۲۷، صص. ۱۷۶-۱۵۳، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان(اصفهان).

۱۲- عارفی، م. حجازی، ب.، ر. قاهری (۱۳۸۷)، «تاثیرات ارتباطات بین‌المللی آموزش عالی در برنامه‌های درسی آموزش عالی»، دو فصلنامه مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام های آموزشی، دوره یک، شماره یک، پاییز: ۲۰-۸.

۱۳- فتحی واجارگاه، ک، زارع، ع، یمنی، م (۱۳۸۸) بررسی موانع بین‌المللی برنامه‌های درسی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی از دیدگاه اعضای هیات علمی. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۵۴. صص ۸۴-۶۳.

۱۴- قاسم پور دهقانی، علی.، م. لیاقتدار، و س. جعفری (۱۳۹۰)، تحلیلی بر بومی سازی و بین‌المللی شدن برنامه درسی دانشگاه‌ها در عصر جهانی شدن. فصلنامه فرهنگی، شماره ۴، صص ۲۴-۱.

۱۵- قلیچ علی، بهروز و ص.، مشبکی (۱۳۸۵)، «نقش سرمایه اجتماعی در ایجاد سرمایه فکری سازمان» (مطالعه دو شرکت خودروساز ایرانی)، فصلنامه دانش مدیریت، سال ۱۱، شماره ۷۵،

۱۶- منتظر، غلامعلی، ۱۳۸۷، مکننت و مکاننت- معمارنژاد، عباس (۱۳۸۱)، «بازده صعودی به مقیاس، سرمایه انسانی و رشد درون زا در اقتصاد ایران»، رساله دکتری اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.

۱۷- وحدت، محمدعلی و زیاری، کرامت اله (۱۳۸۲)، دانشگاه‌ها در فرایند جهانی شدن، مجموعه مقالات، صص ۴۹۴-۴۹۳.

Becker, G.S. (۲۰۰۲). The age of human capital. Education in the Twenty-First Century. Retrieved from the World wide web: <http://economics.Dlut.Edu.Cn/uploadfiles/۲۰۰۸۱۱۰۶۲۰۰۶۱۴۸۵۳.pdf>, accessed ۱۱ August ۲۰۱۰.

- ۱۹-Bao, Liangme (۲۰۰۹). Faculty Development and Campus Internationalization A Case Study. Doctoral dissertation. Drake University. [Available from ProQuest Dissertations & Theses database. . UMI No. : ۳۳۸۵۴۴۰.
- ۲۰- Chen , J , Zhu , Z ,. Xie , H , Y (۲۰۰۴) Measuring intellectual capital : A new model and empirical study , journal of intellectual capital , Vol ۵ pp ۱۹۵-۲۱۲ .
- ۲۱-De wit, H. (۲۰۰۲). Internationalization of Higher Education in the United States of America and Europe and the United States. Amsterdam: European Association for International Education
- ۲۲- Knight Jane N.(۲۰۰۱). Monitoring the Quality and Progress of Internationalization. Journal of Studies in International Education, ۵, ۲۲۸-۲۴۳.
- ۲۳-Jakson, j. (۲۰۰۸). Globalization, Internationalization, and short-term study abroad. International journal relatios, ۳۲, p۳۴۹-۳۵۸. S, Internationalizing of Higher Education, p۲۵-۴۲. USA. And Canada:Routledge.
- ۲۴-Jang, Y (۲۰۰۹), analysis of the relationship between internationalization and the quality of higher education, A dissertation submitted faculty of the graduate school of the university of Minnesota.
- ۲۵-OECD (۲۰۰۳) Human capital investment , An international comparison , Paris , UNESCO press .
- ۲۶-Siah ,Farah(۲۰۰۹). Internationalization of higher education in Iran : An interpretive case study of perceptions of a selected group of university professors. Doctoral dissertation University of Hawai'i at Manoa [Available from ProQuest Dissertations & Theses database. (UMI No. ۳۳۶۷۹۲۶.
- ۲۷- Stiles , P ., Kulvisaechana , S. (۲۰۰۵) Human capital and performance: A literature review , judge institute of management , university of Cambridge , Trumpington Street , Cambridge CB۲ ۱AG .
- ۲۸-Urias, David (۲۰۰۸), International education in a global context advances in Educational in Diverse Communities : Policy and prais is: ۶, PP.۳۰۷-۳۴۰.
- ۲۹- Qiang, Z. (۲۰۰۳), Internationalization of Higher Education: Towards a Conceptual Framework, Policy Futures in Education, , vol. ۱ , N. ۲, pp; ۲۴۹ -۲۶۰ .

**Identify and Assess Human Capital Indicators in Islamic Azad
Universities of Khozestan
Considering Attracting Foreign Students**

Faranak Omidian¹

Abstract

The main goal of this research was to identify and assess human capital indicators in Islamic azad universities of khozestan considering Attracting foreign students. Static population in the first part concluded top, ۲۹۰ professional managers and faculty members selected based on snow ball method. Static population in the second part concluded ۴۳۲ top, professional managers and faculty members faculty members was selected based on cluster sampling method. Validity of tool was confirmed by panel of experts. According to expletory factor analysis the most important indicators were knowledge, attitude, faculty member skills, information communication, management system, cultural and financial and service. Results showed that faculty members knowledge, attitude, faculty member skills were not estimated well . Information communication, management system, were not assessed favorite. Although faculty members had favorite cultural intelligent they believed attracting foreign students were necessary and to develop national identity and economic.

Keywords: Human capital indicators and Attracting foreign students

---

¹ Assistant Professor, Department of Education , Dezful Branch, Islamic Azad University, Dezful, Iran. Email Adress: Omidian.۲۰۲۰@gmail.com